

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1012/1- VIII/7
01.07.2010. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VI редовној седници, 01.07.2010. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: РАТНИ ЗЛОЧИНИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1941-1945, докторанда Ненада Антонијевића.

За ментора је одређен проф. др Љубодраг Димић.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/1749
15.07.2010.
(број захтева)
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Ратни злочини на Косову и Метохији 1941-1945.

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Ненад (Миодраг) Антонијевић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски фак. у Београду

Година дипломирања: 1995.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране мастер рада: ..

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 1.07.2010.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одељењу за историју

Ненад Антонијевић, Београд

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

РАТНИ ЗЛОЧИНИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1941-1945. ГОДИНЕ

Предмет:

Подручје Косова и Метохије састоји се из области: Горњи Ибар, Лаб, Изморник, Косово Поље, Метохија, Сиринићка жупа. Након Априлског рата 1941. територију Косова и Метохије окупирале су немачке јединице. Косово и Метохија подељени су између италијанског, немачког и бугарског окупатора, споразумом фашистичке Италије и нацистичке Немачке 23. априла 1941. Највећи део Косова и Метохије остао је под италијанском окупацијом и анектиран је »Великој Албанији« краљевским указом и указом краљевског намесника од 12. августа 1941. године (територија површине 8.900 км², са 560.000 становника, укључујући плавску, рожајску и тутинску префектуру). Призренска котлина, Метохија, централни део Косова, део Неродимља и Горњег Поморавља, Дреница, а од априла 1942. и Ибарски Колашин припао је Италији и анектиран »Великој Албанији«. Овај део Косова експлоатисан је од стране италијанског управно-административног апарата. Немачкој је припао северни део Косова (Косовска Митровица и Вучитрн) и Мало Косово (Подујево) и укључен у српско управно подручје као Косовска област у рангу округа, у којем су фактичку цивилну власт имали Албанци. Бугарској су припали Качаник, Сиринићка жупа, део Неродимља и Горњег Поморавља. У јануару 1942. окупациона зона Бугарске шири се на Лапски срез, а у јануару 1943. срезови Косовска Митровица и Вучитрн, потпадају под ингеренцију бугарских војних снага. Тема ратних злочина и злочина геноцида извршених над српским народом у Другом светском рату дуго година након завршетка рата представљала је табу и била »бела мрља« југословенске и српске историографије, мада формално никада није било забрањено да се објављују историографски радови о овој теми. Доминирао је квантитет, у односу на квалитет, тако да су пре свега недостајале квалитетне историографске синтезе публиковане у форми монографија. Тема ратних злочина на Косову и Метохији током окупације сила Осовине за време Другог светског рата је у значајној мери историографски обрађена у научним радовима: о настанку идеје о Великој Албанији и њеном остваривању: Борозан Ђорђе, *„Велика Албанија – поријекло, идеје, пракса“*, Београд 1995; о окупаторима и квислинзима и њиховим злочинима над српским и јеврејским становништвом на Косову и Метохији: Божовић, Бранислав и Вавић Милорад, *„Сурова времена на Косову и*

Метохији, квислинзи и колаборација у Другом светском рату“, Београд 1991; окупација нацистичке Немачке у Србији: Глишић, Венцеслав, „*Терор и злочини нацистичке Немачке у Србији 1941-1944*“, Београд 1970 и Ристовић, Милан, „*Немачки нови поредак и југоисточна Европа 1940/41-1944/45*“, Београд 1991; о 21. СС дивизији »Скендербег«: Џелетовић, Иванов, Павле: „*21. СС дивизија Скендербег*“, Београд 1987; о италијанском окупационом систему у Југославији: Ненезић, С. Драган, „*Југословенске области под Италијом 1941-1943*“, Београд 1999; о страдању Српске Православне Цркве у окупираној Краљевини Југославији: „*Задужбине Косова, споменици и знамења српског народа*“, Призрен-Београд 1987. и Јевтић, Атанасије, „*Страдање Срба на Косову и Метохији од 1941. до 1990. године*“, Приштина 1990; о ратној штети коју су немачки, италијански и бугарски окупатори учинили у Југославији: Живковић, Никола, „*Ратна штета коју је Немачка учинила Југославији*“, Београд 1975, „*Ратна штета коју је Бугарска учинила Југославији 1941-1944*“, Београд 1985, „*Ратна штета коју је Италија учинила Југославији у Другом светском рату*“, Београд 1991; о избеглицама и пресељеницима на територији окупиране Југославије: Милошевић Д. Слободан, „*Избеглице и пресељеници на територији окупиране Југославије 1941-1945*“, Београд 1991; у сећањима учесника ратних збивања (посебно припадника КПЈ и партизанског покрета): Ђаковић, Спасоје, „*Сукоби на Косову*“, Београд 1984; Хасани, Синан, „*Косово – истине и заблуде*“, Загреб 1986; Видачић П. Никола, „*На обалама Неродимке*“, Нови Сад, 1967 и Жарић Б. Томо, „*Метохијске ватре*“, Пећ-Београд, 1996. Ова тема је у мањој мери обрађена и у литератури о деловању партизана и четника на Косову и Метохији и суседним подручјима (Санџак, шире подручје Копаоника, Јабланички округ), објављеним збиркама одабраних архивских докумената, у монографијама појединих општина са територије Косова и Метохије, као и у публицистичкој литератури и у дневној и периодичној штампи у форми фељтона и чланака.

Циљ:

Тема коју ми предлажемо представљала би покушај да се на хронолошко-тематски уобличен начин проговори о појавним облицима ратних злочина на територији Косова и Метохије, условима у којима су се одвијали, обиму који су имали и последицама које су изазвали. Поред утврђивања бројчаних података и чињеница о ратним злочинима покушали бисмо да утврдимо друштвене процесе, правила и систем који је те појаве омогућио, или барем олакшао њихово извршење.

Такође бисмо објаснили и однос нових југословенских власти према проблему ратних злочина албанских квислинга и окупатора над становништвом Косова и Метохије, као и однос

нове државе према проблему међусобних односа албанског и српског становништва након тешких ратних искустава у периоду немачке, италијанске и бугарске окупације (1941-1944), у којима је доминирала мржња Албанаца према Србима, која се испољила у најекстремнијим облицима – у извршењу бројних појединачних и масовних злочина, терору, убиствима, одузимању и уништавању имовине, као и у протеривању, које је било најмасовнији вид решавања нагомиланих тензија у албанско-српским односима од стране већинске албанске популације. Нетрпељивост и мржња су пре свега и у највећој мери били испољени у континуитету терора и злочина различитог обима, који су били у једном делу припремљени, осмишљени и организовани, али и такође у неконтролисаном бесу бројних неформалних оружаних група албанских сељака и појединаца, које су искористиле „погодне“ услове окупације Краљевине Југославије, да би се обрачунале са својим суседима друге вере и нације – православним Србима и решавали имовинска питања, личне сукобе, нетрпељивост на националној и верској основи и друге проблеме без закона и суда.

Метод:

Необјављена архивска грађа налази се: у Архиву Југославије у Београду (Фондови Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача Југославије, Емигрантске владе Краљевине Југославије, Министарство грађевина КЈ, Министарство правде КЈ, Репарациона комисија ФНРЈ), Архиву Србије у Београду (Земаљска комисија Србије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, Министарски савет Милана Недића), Војном архиву у Београду (Фондови: Архива Народноослободилачког покрета, Италијанска архива, Немачка архива, Недићева архива, Четничка архива), Историјском архиву Београда, Фонд BdS, Архиву Светог Синода Српске православне цркве у Београду. Грађа које се налази у поменутиим архивима садржи документацију различите провенијенције: У Архиву Југославије у Фонду Државне комисије за утврђивање ратних злочина налази се доказни материјал у облику судске, медицинске, војне и полицијске документације, записници о саслушању сведока, одлуке о проглашењу за ратне злочинце, извештаји, реферати и елаборати о извршеним злочинима, непријатељским и квислиншким политичким, полицијским и војним формацијама и њиховим припадницима; о затворима и логорима, спискови жртава, подаци о ратној штети. Фонд Емигрантске владе КЈ садржи сличну врсту документације која је настала у раду Владе, њених дипломатских представника и Комисије за утврђивање ратних злочина коју је Влада КЈ формирала; Војни архив садржи документа Народноослободилачке војске Југославије - партизанског покрета, документа Југословенске војске у отаџбини - четника, потом окупаторска и квислиншка документа у форми извештаја, наредби, обавештења, дописа, телеграма, писама, законских одредби, прогласа и других аката. Посебно је значајна грађа Комесаријата за избеглице и пресељенике Министарског савета у Недићевој архиви, као и документација Архиве

НОП-а, Четничке архиве, Немачке и Италијанске архиве. У Историјском архиву Београда посебно је значајан фонд BdS (немачке службе безбедности), који пружа информације о југословенским држављанима који су радили за немачке обавештајне служби или били безбедоносно интересантни за потребе и циљеве Трећег Рајха. Досијеа тих лица садрже податке и о Албанцима са Косова и Метохије и из Албаније који су били на директан или индиректан начин укључени у ратне злочине над Србима. Грађа коју поседује Српска Православна Црква садржи детаљне и конкретне информације о жртвама и извршиоцима злочина и хронологији догађања коју су црквени представници прикупљали у току и након завршетка рата (изјаве сведока, спискови са именима и презименима српских жртава, подаци о злочинцима-албанским квислинзима). У мери у којој нам околности то буду дозвољавале истраживали бисмо и архивску грађу похрањену у институцијама Косова и Метохије. У уводном поглављу дали бисмо критички осврт на коришћене необјављене и објављене архивске изворе и литературу. У првом поглављу приказали бисмо спољнополитичке односе југословенске државе у најближем окружењу и у Европи, у условима избијања Другог светског рата септембра 1939. године. Анализирали бисмо односе Југославије са Трећим Рајхом (потписивање Тројног пакта 25. марта и војни пуч 27. марта 1941. године). Такође, написали бисмо краћи осврт на унутрашње међунационалне и политичке односе у југословенској држави у којој су преовлађивали сукоби и бројна неразрешена питања и проблеми, на које је промена политичких односа у Европи, а посебно избијање рата утицало негативно и увећала их до тог обима да је држава (посебно војска) дочекала неприпремљено и неспремно напад нацистичке Немачке и њених савезника на територију Краљевине Југославије априла 1941. Тежиште првог поглавља представљају спољнополитички односи Италије и Југославије, као и однос албанске мањине према југословенској држави и српском народу. Тему бисмо сагледали у светлу италијанске балканске политике, традиционалног албанског друштва и процеса који су се дешавали у оквиру постојања југословенске државе од 1939. до 1941. године. Приказали бисмо пресек стања југословенског друштва на Косову и Метохији у периоду непосредно пред избијање Другог светског рата на тлу Југославије у априлу 1941, а посебно од априла 1939. године и окупације Албаније од стране фашистичке Италије. Објаснили бисмо однос албанског становништва према југословенској држави у том периоду. Југословенска држава није била у стању ни репресивним мерама да натера своје држављане албанске народности да је признају и да поштују њене законе. Италијанска експанзионистичка балканска политика је у великој мери утицала на збивања на анализираном подручју. Фашистичка Италија је имала претензије на делове територије Краљевине Југославије и у оквиру тог свог циља користила је албанску популацију и њихове политичке организације и војне формације које су биле непријатељски настројене према југословенској држави. У другом поглављу описали бисмо догађања у Априлском рату 1941. године на територији Косова и Метохије, разбијање и поделу окупиране Краљевине Југославије, а нарочито поделу Косова и Метохије на три окупациона подручја: италијанску окупациону

зону на Косову и Метохији 1941-1943 (део територије италијанског протектората »Велика Албанија«), као и немачку и бугарску окупациону зону. У централним поглављима рада објаснили бисмо функционисање италијанског, немачког и бугарског окупационог система. Обрадили бисмо ратне злочине албанских квислинга над српским народом, потом бисмо описали политичке организације, управни апарат, као и војне, полицијске и друге оружане формације албанског становништва које је у већини подржало окупаторе-припадника сила Осовине. Историјски извори о злочинима албанских квислинга, као и о злочинима немачких нациста, италијанских и бугарских фашиста, који су извршени у највећем обиму над Србима, Јеврејима, као и припадницима партизанског антифашистичког покрета на Косову и Метохији, омогућавају у одређеној мери стварање основе за квантитативну анализу ратних злочина на простору Косова и Метохије током окупационог периода. Утврдили бисмо типологију извршених злочина и форме у којима су се испољавали. Анализирали бисмо националну и социјалну структуру инспиратора, организатора, наредбодаваца, саучесника и непосредних извршилаца злочина, у мери у којој нам то дозвољава доступна архивска грађа. Такође, бисмо дефинисали простор, време и актере где су се догађали злочини. Приказали бисмо хронологију и топографију вршења злочина који су се испољавали у повећаном насиљу у одређеним временским периодима и континуитету терора у различитим видовима, облицима и формама. Саопштили бисмо приближан број жртава ратних злочина од стране албанских квислинга, немачких нациста, италијанских и бугарских фашиста на Косову и Метохији. Посебно детаљно бисмо објаснили однос припадника албанских квислиншких оружаных формација (наредбодаваца и извршилаца злочина) према Србима, нарочито према колонистима и насељеницима - припадницима српске војске у Првом и Другом балканском рату и Првом светском рату, као и члановима њихових породица, који су се досељавали на Косово и Метохију у периоду између два светска рата уз помоћ и подршку власти Краљевине Југославије. Потом бисмо представили улогу албанских племенских и исламских верских поглавара (утицај албанских фисова-племена и исламске верске заједнице) и њихово учешће у злочинима и пружање подршке за суров однос већинског албанског становништва према православном српском становништву. Обрадили бисмо и улогу римокатоличке цркве међу малобројном албанском популацијом католичке веросповести на Косову и Метохији и њен утицај на однос Албанаца-римокатолика према српској популацији (вршење злочина али и случајеви заштитничког односа). Такође бисмо објаснили однос Италијана, Немаца и Бугара према српској популацији на Косову и Метохији (злочини, покушаји успостављања комуникације и сарадње), као и међусобне односе немачког, италијанског и бугарског окупатора, као и њихов однос према Албанцима, који су били већинско становништво (сарадња и/или сукоби због територијалних, политичких, војних и привредно-економских интереса). Објаснили бисмо однос и активности према положају и страдању Срба са Косова и Метохије од стране различитих српских војних и политичких чинилаца, покрета, организација, формација, као и

југословенских и српских влада, које су егзистирале за време окупационог периода и непосредно након ослобођења (партизански покрет под вођством Јосипа Броза и Комунистичка партија Југославије; четници под вођством Драгољуба Михаиловића и Равногорски покрет; српска квислиншка управа – активности Председништва Министарског савета, делатност појединих министарстава и у највећој мери рад комесаријата за избеглице и пресељенике; делатност Владе Краљевине Југославије у емиграцији, посебно Комисије за ратне злочине). У закључку бисмо описали последице извршених ратних злочина од стране албанских квислинга уз подршку, помоћ и учешће оружаних јединица сила Осовине.

Хипотезе од којих се полази:

Ратни злочини који су извршени на Косову и Метохији у Другом светском рату за време италијанске, немачке и бугарске окупације отварају низ питања, пре свих, типологију и категоризацију извршених злочина:

- протеривање
- интернација
- присилни рад
- мучење
- уништавање и оштећивање приватне имовине
- одузимање земље и стоке
- уништавање, скрнављење и оштећивање манастира, цркава, културно-историјских споменика и гробаља.
- хронологија вршења злочина
- континуирани притисак, застрашивање и терор над српским и јеврејским становништвом
- појачани таласи насиља, који ескалирају у три временска периода: априла 1941, јуна 1942, и септембра 1943. године
- логори, затвори и стратишта на Косову и Метохији и другде где је страдало становништво са ове територије
- приближан број жртава и њихова старосна, полна и социјална структура
- старосна, полна и социјална структура инспиратора, организатора, наредбодаваца и извршилаца злочина
- извршени злочини са становишта међународног ратног права и кршења норми и конвенција о ратним заробљеницима и цивилном становништву
- последице извршених ратних злочина и злочина геноцида над српским народом од стране бројних припадника албанског живља

- демографска анализа становништва Косова и Метохије (поређење националне структуре становништва непосредно пред почетак Другог светског рата и приликом ослобођења Косова и Метохије, новембра 1944. године)
- компаративна анализа извршених ратних злочина и злочина геноцида над српским народом у различитим деловима Југославије под различитим окупационим или квислиншким управама и у специфичним условима.

Значај:

Рад на овој теми има вишеструки значај са становишта потреба југословенске и српске историографије, Филозофског факултета у Београду (катедра за Историју Југославије) и Музеја жртава геноцида, установе у којој радимо. Постоји потреба историјске науке да тема ратних злочина извршених од стране албанских квислинга, немачих нациста, италијанских и бугарских фашиста над српским становништвом, као и припадницима антифашистичких покрета отпора на територији Косова и Метохија у периоду Другог светског рата (1941-1945) буде систематски анализирана и обрађена, уз критичку анализу прикупљених доступних необјављених и објављених архивских извора, као и до сада објављене научне литературе (студија, расправа, чланака), публицистике, мемоара и написа у штампи - према критеријумима и методологији савремене научне историографије.

Структура докторске дисертације

РАТНИ ЗЛОЧИНИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1941-1945. ГОДИНЕ

Предговор

Критичка анализа архивских извора и литературе

I поглавље

Југословенска држава и албанско становништво на Косову и Метохији (1939-1941)

Државне институције Краљевине Југославије на Косову и Метохији
Структура албанског племенског друштва и однос према Србима и институцијама
југословенске државе

II поглавље

Међународни односи Краљевине Југославије (1939-1941)

Утицај међународних збивања – италијанска окупација Албаније 1939. године: италијанске
територијалне претензије према југословенским територијама и последице на косовско-
метохијска збивања
Односи Краљевине Југославије и Трећег Рајха
Односи Краљевине Југославије са осталим суседним земљама

III поглавље

Априлски рат 1941. на Косову и Метохији

Капитулација југословенске војске и злочини у Априлском рату

Подела Краљевине Југославије од стране Трећег Рајха и фашистичке Италије у сарадњи са њиховим савезницима

IV поглавље

Немачка окупациона зона на Косову и Метохији

Немачки управни апарат и оружане формације (војска и полиција)

Однос нациста и српске квислиншке владе у „Косовској области“ – немачки протекторат

Сарадња нациста и албанских квислинга

Немачка управа и однос према албанским злочинима над српским становништвом

V поглавље

Бугарска окупациона зона на Косову и Метохији

Бугарски управни апарат и оружане формације (војска и полиција)

Однос бугарских окупатора и албанских квислинга

Злочини над Србима у бугарској окупационој зони

VI поглавље

Италијанска окупациона управа на Косову и Метохији део протектората «Велика Албанија»

Војно-полицијски и политички поредак италијанског окупатора

Однос италијанског окупатора према Србима и Албанцима

VII поглавље

Злочини над Србима у италијанској окупационој зони

на Косову и Метохији 1941-1943

Злочини над колонистима и насељеницима

Злочини на Косову, Дреници и на Метохији

Српски отпор

Избеглиштво

VIII поглавље

Капитулација фашистичке Италије

Стање на Косову и Метохији уочи италијанске капитулације

Ескалација албанских злочина након слома италијанског фашистичког режима

Преузимање власти у италијанској окупационој зони од стране немачких нациста

IX поглавље

Албански квислинзи – починиоци ратних злочина

Структура албанске квислиншке власти

Политичке организације

Оружане формације

Злочинци - структура и степен одговорности (инспиратори, наредбодавци, извршиоци, саучесници)

X поглавље

Типологија извршених злочина

Систематски и организовани терор – индивидуални злочини и погроми

Логори, затвори, интернација, протеривање

Страдање свештенства и монаштва Српске Православне Цркве (уништавање и скрнављење православних манастира и цркава, споменика и гробаља)

Број и структура српских жртава

Холокауст и улога албанских квислинга у нацистичком плану за уништење јеврејске популације на Косову и Метохији

XI поглавље

Ослобођење Косова и Метохије

Повлачење немачке групе армија „Е“ из Грчке преко Косова (октобар-новембар 1944)

Ослобођење Косова и Метохије од стране НОВЈ (партизана), новембра 1944. године -
оружане операције

Албанска оружана побуна (децембар 1944-фебруар 1945)

Војна управа Југословенске Армије (фебруар-јун/јул 1945)

XII поглавље

Политичке прилике на Косову и Метохији након успостављања комунистичких власти у југословенској држави

Формирање Аутономне косовско-метохијске области и присаједињење Србији

Улога Албанаца у новој југословенској власти и формирању органа власти на Косову и
Метохији и однос са Србима

Закључак

Последице извршених злочина албанских квислинга и окупатора (силе Осовине) над
Србима на Косову и Метохији

Одлука југословенске владе о забрани повратка насељеника и колониста

Neobjavljena arhivska građa

Arhiv Jugoslavije, Beograd

fondovi

Državna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Jugoslavije

Emigrantska vlada Kraljevine Jugoslavije

Ministarstvo građevina KJ

Ministarstvo pravde KJ

Reparaciona komisija FNRJ

Arhiv Srbije, Beograd

fondovi

Zemaljska komisija Srbije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača

Ministarski savet Milana Nedića

Vojni arhiv, Beograd

fondovi

Arhiva Narodnooslobodilačkog pokreta

Italijanska arhiva

Nemačka arhiva

Nedićeva arhiva

Četnička arhiva

Istorijski arhiv Beograda

Fond BdS

Arhiv Svetog Sinoda Srpske pravoslavne crkve, Beograd

OBJAVLJENI IZVORI:

- Jugoslovenske vlade u izbeglištvu 1941-1943, priredio Bogdan Krizman, Zagreb 1981.
- Jugoslovenske vlade u izbeglištvu 1943-1945, priredio Branko Petranović, Zagreb 1981.
- Jugoslavija i ujedinjeni narodi, Beograd 1985, priredili Slobodan Nešović i Branko Petranović
- Jugoslovenska država i Albanci, tom I, priredili Ljubodrag Dimić i Đorđe Borozan, Beograd 1998
- Jugoslovenska država i Albanci, tom II, priredili Ljubodrag Dimić i Đorđe Borozan, Beograd 1999
- Prvo i Drugo zasedanje AVNOJ-a priredili: M. Pijade i S. Nešović, Beograd 1953.
- Tajni arhivi grofa Čana, Zagreb 1952.
- Tajna pisma Hitler-Musolini (1940-1943), priredio dr Bogdan Krizman, Zagreb 1953.
- Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije
 - tom I knj. 19, Beograd 1969.
 - tom IX knj. 1, Beograd 1961, knj. 2 Beograd 1967, knj. 3, Beograd 1967
 - tom X, knj. 2, Beograd 1967.
 - tom XII, knj. 1, 2, 3 i 4 (dokumenti nemačkog Rajha 1941-1943) Beograd 1973, 1976, 1978.
 - tom XIII, knj. 1, 2, i 3 (dokumenti Kraljevine Italije 1941-1943), Beograd 1969, 1972 i 1976.
- Dokumenti centralnih organa KPJ i NOP i revolucija 1941-1945, 1-21, Beograd 1985-1990.
- Dokumenti iz Istorije Jugoslavije, Državna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača iz Drugog svetskog rata, I-IV, Beograd 1996, 1999, 2000
- Dnevnik grofa Čana, Zagreb 1948.
- Dragoljub M. Mihailović, Rat i mir Đenerala, izabrani ratni spisi, I-II, Beograd 1998.
- Nirnberska presuda i dokumenti o genocidu, zločini protiv čovečnosti i međunarodnog prava, Beograd 1992.
- Arhivski pregled – Stradanje Srba u Metohiji 1941-1944/Jovan Pejin, časopis Arhiva Srbije, tematski broj, Beograd 1994.
- Pejin Jovan, Stradanje Srba na Metohiji 1941-44, Istok 2004. (reprint izdanja iz 1994.)
- Srbi u ratnom dnevniku Vermahta, priredio i preveo Nikola Živković, Beograd 2003.
- Antonijević Nenad, Albanski zločini nad Srbima na Kosovu i Metohiji, Dokumenta Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Kragujevac 2004.
 - Antonijević, Nenad, Albanski zločini nad Srbima na Kosovu i Metohiji u Drugom svetskom ratu, Dokumenta, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd 2009.
- Lopičić, N. Đorđe, Nemački ratni zločini 1941-1945, Presude jugoslovenskih vojnih sudova, Beograd 2009.
- Živković Dušan, Murišić Vojin, Operativni dnevnik Prve bokeljske NOU brigade, Beograd 2009

LITERATURA:

- Andrić, Ivo, Aide-Mémoire o albanskom pitanju, Sveske, Zadužbine Ive Andrića, Godina VII, sveska 5, Beograd, jun 1988.
- Antonovski Ivan, Formiranje i razvoj jedinica i ustanova NOV na Kosovu i Metohiji u toku NOR-a 1941-1945, "Vojnoistorijski glasnik" 1/1972.
- Avakumović Ivan, Mihailović prema nemačkim dokumentima, priredio Kosta Nikolić, Beograd 2004. (prvo izdanje, London 1969)
- Avramovski Živko, Problem Albanije u jugoslovensko-italijanskom sporazumu od 25. III 1937, "Historijski glasnik" 1/1963, Zagreb
 - Italijanska okupacija Albanije i držanje jugoslovenske vlade, "Istorijski glasnik" 1/1963, Beograd.
 - Njemačko-italijanske suprotnosti oko Kosovske Mitrovice (1941-1943), "Kosovo", 1 Priština 1972.
 - Njemačka politika prema Albaniji posle kapitulacije Italije (1943-1944), "Istorija 20 veka" 1, Beograd 1983.
 - Albanija između Jugoslavije i Italije, "Vojnoistorijski glasnik" 3, Beograd 1984.
 - Jugoslovensko-albanski odnosi 1918-1939, "Ideje", 5-6/87, Beograd.
- Barker Elizabeth, Britanska politika na Balkanu u II svjetskom ratu, Zagreb 1978.
- Bartl Peter, Albanci, Beograd 2001.
- Bataković Dušan, Kosovo i Metohija: istorija i ideologija, Beograd, Valjevo, Srbinje, 1998.
 - Kosovo i Metohija: istorija i ideologija, Beograd, 2007
 - Kosovo i Metohija: u srpsko-arbanaškim odnosima, Beograd, 2007.
 - Dečansko pitanje, Beograd, 2007.
- Bogdanović Dimitrije, Knjiga o Kosovu, Beograd 1985.
- Božović Branislav, Vavić Milorad, Surova vremena na Kosovu i Metohiji, kvislinzi i kolaboracija u Drugom svetskom ratu, Beograd 1991.
- Božović, Branislav, Rudarska četa, Beograd, 1974
- Borković Milan, Kontrarevolucija u Srbiji, Beograd 1979.
- Borozan Đorđe, Velika Albanija, porijeklo, ideje, praksa, Beograd 1995
 - Pitanje "Velike Albanije" u jugoslovensko-albanskim odnosima, VIG, Beograd 1/1995
 - Secesionistička pobuna na Kosovu i Metohiji 1944-1945, "Istorija 20. veka" Beograd 2/1995
 - Kosovo i Metohija u konceptima teritorijalne i etničke Albanije, JIČ 1, god.XXX, Beograd 1997
- Bošković Branko, Narodnooslobodilačka borba u Ibarskom bazenu (kosovsko-mitrovački i studenički srez), Priština 1968.
 - NOB u Ibarskom bazenu, Priština 1969.
 - Pregled specifičnosti narodnooslobodilačkog pokreta na Kosovu i Metohiji (1941-1944), "Kosmet" 1991/1
 - Naseljenici na Kosovu i Metohiji (1918-1941) i njihov progon (1941-1944) sa posebnim osvrtom na bosansko-hercegovačke naseljenike: iz zbornika: Migracije i Bosna i Hercegovina, Sarajevo 1990.
 - Progon naseljenika i Srba meštana sa Kosova i Metohije 1941-1944. god, "Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini", br. XXIII-XXIV (1993-1994), Priština 1995

- Secesionistička delatnost Arbanasa na Kosovu i Metohiji, progon Srba i Crnogoraca i naseljavanje Arbanasa 1941-1989. godine, "Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini", br. XXVI-XXVII (1996-1997), Priština
- Bjelajac Mile, Istoriografija o građanskom ratu u Jugoslaviji 1941-1945, Istorija XX veka, 1/1997
- Broszat Martin, The Hitler State, London 1981.
- Crociani Piero, Gli albanasi nelle forze armate Italiane (1939-1943), Roma, Italia, 2001
- Čulinović Ferdo, Okupatorska podjela Jugoslavije, Beograd 1970.
 - Jugoslavija između dva rata, Zagreb 1961.
- Damjanović Jevrem, Kosovska golgota, "Intervju", specijalno izdanje od 7-22. X 1988
- Dedijer Vladimir, Pariska konferencija, Beograd 1947
 - Jugoslovensko-albanski odnosi 1939-1948, Beograd 1949
 - Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita, I, Zagreb 1980; II, Rijeka 1981, III, Beograd 1984
- Dedijer Vladimir, Miletić Antun, Proterivanje Srba sa ognjišta 1941-1944, Beograd 1989
- Dimić Ljubodrag, Kulturna politika Kraljevine Jugoslavije I-III, Beograd 1996, 1997.
- Dimić Ljubodrag, Srbi i Jugoslavija: pogled s kraja veka, Beograd 1998.
- Drugi svjetski rat - 50 godina kasnije I-II, Podgorica 1997, CANU, Naučni skupovi, Knjiga 43, SANU, Odjeljenje društvenih nauka, Knjiga 18, Podgorica 1997, Radovi sa naučnog skupa, Podgorica, 20.-22. septembar 1995. godine
 - poglavlje V, Italijanski okupacioni sistem
 - Nenezić Dragan, Jugoslovenske oblasti pod fašističkom Italijom 1941-1943.
 - Borozan Đorđe, Jugoslavija i Albanija, smisao ratnog iskustva 1941-1945.
 - Folić Milutin, Okupacioni sistem i kolaboracija na Kosovu i Metohiji 1941-1945.
 - Bošković Branko, Stradanja i progoni Srba i Crnogoraca sa Kosova i Metohije tokom Drugog svjetskog rata
- Đaković Spasoje, Sukobi na Kosovu, Beograd 1984.
 - Uslovi za rad i formiranje OZNE na Kosovu i Metohiji, "Jedinstvo", Priština, 18. V 1964.
- Đorđević, Životije, Gubici stanovništva Jugoslavije u Drugom svetskom ratu, Beograd, 1997
- Đurašković Đuro, Živković Nikola, Jugoslovenski zatočnici u Italiji, Beograd 2001.
- Đuretić Veselin, Saveznici i jugoslovenska ratna drama I-II, Beograd 1986.
- Đurić Veljko, Golgota SPC 1941-1945, Beograd 1998.
- Dželetović Pavle Ivanov, 21 SS divizija Skenderbeg, Beograd 1987.
 - Kačaci Kosova i Metohije, Beograd 1990.
 - Jevreji Kosova i Metohije, Beograd 1988.
 - Okupatori i verske zajednice na Kosovu i Metohiji u toku Drugog svetskog rata, Međunarodni naučni skup, Doprinos NOR-a Jugoslavije pobjedi nad fašizmom, Zbornik radova 1, Beograd 1997
 - Balistički pokret 1939-1952, Masovnost, saradnja sa italijanskim i nemačkim okupatorima i zločini nad Srbima, Beograd, 2000
- Fischer Bernd Jürgen, King Zog and the Struggle for Stability in Albania, New York 1984.
- Fischer Bernd Jürgen, Albania at War 1939-1945, London 1999.
- Filipović V. Milorad, Selo Devet Jugovića, naseljavanje, razvoj i raseljavanje, Kraljevo 2006. izdanje autora

- Folić Milutin, Metohijski NOP odred, "Vojnoistorijski glasnik" 1969.
- Genocid nad Srbima u II svetskom ratu, Zbornik radova, Beograd 1995.
- Glišić Venceslav, Teror i zločini nacističke Nemačke u Srbiji 1941-1944, Beograd 1970.
- Albanizacija Kosova i Metohije, Zbornik SANU "Srbi i Albanci u XX veku", Beograd 1991.
- Hadri Ali, Okupacioni sistem na Kosovu i Metohiji 1941-1944, JIČ 2/1965.
- Kosovo, u Srbija u ratu i revoluciji, Beograd 1976
- Narodnooslobodilački pokret na Kosovu 1941-1945, Beograd 1973
- Hamović, Miloš, Izbjegništvo u Bosni i Hercegovini 1941-1945, Beograd, 1994.
- Hasani Sinan, Kosovo - istine i zablude, Zagreb 1986
- Hronologija oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije, Beograd, 1964
- Ignjatović Aleksandar, Genocid u međunarodnom i nacionalnom krivičnom pravu, Beograd, 1996
- Istorija XX veka, 1-2/1992, Tematski broj o jugoslovenskim granicama
- Ivetić Velimir, Vojne formacije u Jugoslaviji i razoružavanje italijanskih jedinica septembra 1943, Istorija XX veka, 1/1996.
- Jerić B. Stanko, Drenica, Naseljavanje 1918-1941, progon 1941-1944, vraćanje 1945-1947. i konačno iseljavanje Srba i Crnogoraca, Beograd 2005.
- Jevtić Atanasije, Stradanje Srba na Kosovu i Metohiji od 1941. do 1990, Priština 1990.
- Jevtić Atanasije, Stradanje Srba na Kosovu i Metohiji od 1941. do 1990, Beograd 1991.
- Jovanović Žarko, Seljaštvo Srbije u II svetskom ratu, Beograd 1995.
- Kane Steve, "The 21st SS Mountain Division", Siegrunen: The Waffen-SS in Historical Perspective, 6, no. 6, issue 38, October-December 1984 (pp. 21-30)
- Kočović, Bogoljub, Žrtve drugog svjetskog rata u Jugoslaviji, London 1985
- Koljanin Milan, Nemački logor na beogradskom Sajmištu, Beograd 1992.
- Mesto logora u okupacionom sistemu u Srbiji 1941-1944, Istorija XX veka, 1/1996
- Kosovo i Metohija 1943-1963, Skupština AP kosova i Metohije, Priština 1963.
- Kosovo i Metohija u srpskoj istoriji, Beograd 1989 (gr. autora).
- Kosovo, prošlost i sadašnjost, Beograd 1989 (gr. autora)
- Kosovo i Metohija tokom vekova - Zublja, Priština 1995, knjigu priredili Vasilije Krestić i Đorđe Lekić
- Kosovo i Metohija izazovi i odgovori, Zbornik radova sa okruglog stola Geopolitička sudbina Kosova i Metohije, u Beogradu 24-25. juna 1997, Beograd 1997
- Kosovo i Metohija u velikoalbanskim planovima 1878-2000, grupa autora, Beograd 2001
- Kosovo i Metohija, prošlost, sadašnjost, budućnost, SANU, naučni skupovi, knjiga CXV, odeljenje društvenih nauka, knjiga 28, Beograd 2007. zbornik radova s međunarodnog naučnog skupa održanog u Beogradu 16-18. marta 2006.
- Krizman, Bogdan, Elaborat Ive Andrića o Albaniji iz 1939. godine, Časopis za suvremenu povijest, IX, 2, Zagreb, 1977.
- Kuljić Todor, Fašizam, Sociološko-istorijska studija, Beograd 1988.
- Leksikon NOR-a i revolucije u Jugoslaviji 1941-1945, 1-2, Beograd, 1982
- Lepre George, Himmler's Bosnian Division: The Waffen-SS Handschar Division 1943-1945. Atglen, 1997.

- Ličina, Đorđe, Vavić, Milorad, Pavlovski, Jovan, Džafer Deva, Andrija Artuković, Vjekoslav Luburić, Vančo Mihajlov, Zagreb 1985
- Logoreci, Anton, *The Albanians: Europe's Forgotten Survivors*, London 1977.
- Loi Salvatore, *Le operazioni delle unita Italiane in Yugoslavia (1941-1943)*, Roma 1978.
- Lukač Dušan, *Treći Rajh i zemlje jugoistočne Evrope I (1933-1936), II (1937-1941), Beograd 1982, III (1941-1945) Beograd 1987.*
 - Denacionalizacija, iseljavanje i genocid na Balkanu u toku Drugog svetskog rata, *Istorija XX veka 1-2/1998*
- Malcolm Noel, *Kosovo, A Short History*, London 1998
- Manošek, Valter, *Holokaust u Srbiji*, Beograd, 2007.
- Marjanović Jovan, *Ustanak i NOP u Srbiji 1941*, Beograd 1963.
 - Draža Mihailović između Britanaca i Nemaca, Zagreb 1979.
- Memorandum o Kosovu i Metohiji Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve, Beograd 2003.
- Mi smo preživeli... Jevreji o holokaustu, 1, Beograd, 2001.
- Mi smo preživeli... Jevreji o holokaustu, 2, Beograd, 2003.
- Mi smo preživeli... Jevreji o holokaustu, 3, Beograd, 2005.
- Mi smo preživeli... Jevreji o holokaustu, 4, Beograd, 2007.
- Milošević Slobodan D, *Izbeglice i preseljenici na teritoriji okupirane Jugoslavije 1941-1945*, Beograd 1981.
 - Izbeglice i preseljenici u Srbiji 1941. godine, ed. "NOR i revolucija u Srbiji 1941-1945" Beograd 1972
 - O nemačko-italijanskim odnosima u okupiranoj Jugoslaviji 1943. godine, *Istorija XX veka, 2/1987*
 - Nemačko-italijanski odnosi na teritoriji okupirane Jugoslavije, Beograd 1991.
- Mitrović Andrej, *Jugoslavija, albansko pitanje i Italija 1919-1939*, Zbornik SANU "Srbi i Albanci u XX veku", Beograd 1991.
 - Fašizam i nacizam, Beograd 1980.
 - Vreme netrpeljivih, politička istorija velikih država Evrope 1919-1939, Beograd 1974 (II izdanje, Podgorica 1998)
- Narodni heroji Jugoslavije, Beograd, 1982
- Nenezić Dragan, *Jugoslovenske oblasti pod Italijom 1941-1943*, Beograd 1999
- Nikolić Kosta, *Istorija Ravnogorskog pokreta, I-III*, Beograd 1999
 - Nemački ratni plakat u Srbiji, Beograd 2001.
 - Vlada Kraljevine Jugoslavije u Drugom svetskom ratu, Beograd, 2008.
- Nojbaher Herman, *Specijalna misija na Jugoistoku 1940-1945, izveštaji letećeg diplomate*, prevod (Neubacher Herman, Sonderauftrag Sudost, Gotingen 1956)
- The Neubaeher Plan and Partical Shemes for the establishment of a Great Serbian federation (1943-1944), ed. "The Third Reih and Yugoslavia 1933-1945" Beograd 1977.
- Odgovor na knjigu Noela Malkolma, *Kosovo. Kratka istorija*, grupa autora, Beograd, 2000
- Obradović Milovan, *Agrarna kolonija i kolonizacija na Kosovu (1918-1941)*, Priština 1981
 - Revizija agrarne reforme na Kosovu - "Kosovo", 3, Priština 1974.
 - Mesto uloga i zadaci obaveštajno-policijskih službi okupatora u okupacionom sistemu Kosova, "Kosovo" 7, Priština 1978
- Pavlović K. *Blagoje, Albanizacija Kosova i Metohije*, Beograd 1996.

- Pajović Radoje, Kontrarevolucija u Crnoj Gori, četnički i federalistički pokret 1941-1945, Titograd 1977
- Pavlović Momčilo, Srbi na kraju Drugog svetskog rata, Istorija XX veka, 1-2/1993
- Pavlović Momčilo, Jugoslovenska-srpska istoriografija o Kosovu, Istorija XX veka, 2/2004
- Pavlović Momčilo, Marković J. Predrag, Kosovo i Metohija – prošlost, pamćenje, stvarnost, Novi Sad 2006.
- Pavlović K. Stevan, Jugoslavija 1918-1991, Poraz jednog indentiteta i jedne nestabilne političke kulture, Istorija XX veka, 1/1996
- Pavlović K. Stevan, Srbija – Istorija iza imena, Beograd 2004.
- Pavlović K. Stevan, Istorija Balkana 1804-1945, drugo izmenjeno izdanje, Beograd 2004.
- Pavlović K. Stevan, Hitlerov novi antiporedak – Drugi svetski rat u Jugoslaviji, preveo sa engleskog jezika Đorđe Trajković, Beograd 2009.
- Paoletti Ciro, A Military History of Italy, Westport, 2008
- Petranović Branko, Politička i ekonomska osnova narodne vlasti u Jugoslaviji za vreme obnove, Beograd 1969
 - Revolucija i kontrarevolucija u Jugoslaviji, knj. I i II, Beograd 1983
 - Istorija Jugoslavije 1918-1978 Beograd 1980
 - Revolucija i pokreti otpora u Evropi 1939-1945, Skopje 1985
 - Kosovo u jugoslovensko-albanskim odnosima i projekat balkanske federacije, Zbornik SANU "Srbi i Albanci u XX veku", Beograd 1991
 - Srbija u Drugom svetskom ratu 1939-1945, Beograd 1994
 - Jugoslovensko iskustvo srpske nacionalne integracije, Beograd 1993
 - AVNOJ - revolucionarna smena vlasti 1942-1945, Beograd 1976
- Petrović Ruža, Blagojević Marina, Seobe Srba i Crnogoraca sa Kosova i Metohije- Rezultati ankete sprovedene 1985-1986. godine, Beograd 1989
- Popov Čedomir, Od Versaja do Danciga, Beograd 1976
- Popović Nikola, Jugoslovensko-sovjetski odnosi u II svetskom ratu, Beograd 1988
- Radovanović Milovan, Etnički i demografski procesi na Kosovu i Metohiji, Beograd 2004.
 - Kosovo i Metohija u Republici Srbiji i na Zapadnom Balkanu, Beograd 2005.
- Ristović Milan, Nemački novi poredak i jugoistočna Evropa 1940/41-1944/5, Beograd 1991.
- Roberts R. Walter, Tito, Mihailović and the allies 1941-1945, Durham 1987.
- Slijepčević Đoko, Srpsko-arbanaški odnosi kroz vekove sa posebnim osvrtom na novije vreme, Himelstir 1983
- Srbi na Kosovu i Metohiji, SANU, naučni skupovi, knjiga CXII, odeljenje društvenih nauka, knjiga 26, Beograd 2006. zbornik radova sa naučnog skupa održanog u Kosovskoj Mitrovici 27-29. maja 2005.
- Stanković Đorđe, Ljubodrag Dimić, Istoriofrafija pod nadzorom, Prilozi istoriji istoriofrafije I-II, Beograd 1997
- Stanković Đorđe, Nikola Pašić, Saveznici i stvaranje Jugoslavije, Beograd 1984
 - Nikola Pašić i stvaranje albanske države, "Marksistička misao" 3(1985)
 - Izazov nove istorije I-II, Beograd 1992, 1994
- Stein, George H. The Waffen-SS: Hitler's Elite Guard at War 1939-1945, New York, 1966
- Steinberg Jonathan, All or nothing, The Axis and the Holocaust 1941-1943, London 1990

- Stepić Milomir, Kosovo i Metohija, političko-geografske i geopolitičke perspektive, Beograd 1999
- Stojančević Vladimir, Srbi i Arbanasi 1804-1912, Novi Sad 1994
- Stojančević Vladimir, Borozan Đorđe, Dimić Ljubodrag, Zemlja živih (The Land of the Living), Beograd 2004.
- Stojadinović Milan M. Ni rat ni pakt, Buenos Aires 1963
- Stojiljković dr Miroslav, Bugarska okupatorska politika u Srbiji (1941-1944), Beograd 1989
- Stranjaković Dragoslav, Albanija i Srbija u XIX veku, "Srpski književni glasnik" 52 (1937)
- Strugar Vlado, Zavoenje italijanske okupacije u jugoslovenskim oblastima 1941-1943, "Glasnik Društva za nauku i umjetnost Crne Gore II, Titograd 1975
 - Jugoslavija u drugom svjetskom ratu 1941-1945, Beograd 1975
 - Rat i revolucija naroda Jugoslavije, Beograd 1962
- Srbi i Albanci u XX veku, Beograd 1991
- Škodrić Ljubinka, [Ministarstvo prosvete i vera u Srbiji 1941-1944. Sudbina institucije pod okupacijom](#), Beograd 2009.
- Tasić Dmtar, Rat posle rata: Vojska Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca na Kosovu i Metohiji i u Makedoniji: 1918-1920, Beograd 2008.
- Taylor James, Shaw Warren, Dictionary of The Third Reich, London 1997.
- Terzić Velimir, Slom Kraljevine Jugoslavije I-II, Beograd 1983
- Tucović Dimitrije, Srbija i Arbanija, Beograd 1950.
- Urošević Atanasije, Etnički procesi na Kosovu tokom turske vladavine, posebno izdanje SANU, Beograd 1987
- Vavić Milorad, Kvislinško-kolaboracionističke snage na Kosovu i Metohiji 1941-1945, "Vojnoistorijski glasnik" 1 (1985)
- Vickers, Miranda. Between Serb and Albanian: A History of Kosovo, New York, 1998.
- Vidačić P. Nikola, Na obalama Nerodimke, Novi Sad, 1967
- Vidačić Rajko, Obračun sa balistima 1944-1945, Beograd 1990
- Vinaver Vuk, Fašizam i jugoslovensko-albanski odnosi na početku drugog svetskog rata, "Istorijski zapisi" 1-2, Titograd 1970
- Vrućinić, Dušan, Demografski gubici Srbije prouzrokovani ratovima u XX veku, Beograd, 2007.
- Vukanović Tatomir, Drenica, druga srpska Sveta Gora, Priština 1998
- Vukmanović Svetozar Tempo, Revolucija koja teče I (1971) II i III (1982), Beograd
 - Borba za Balkan, Zagreb 1981.
- Vojna enciklopedija, 1, Beograd, 1970
- Vojna enciklopedija, 2, Beograd, 1971
- Vojna enciklopedija, 3-4, Beograd, 1972
- Vojna enciklopedija, 5-6, Beograd, 1973
- Vojna enciklopedija, 7-8, Beograd, 1974
- Vojna enciklopedija, 9-10, Beograd, 1975
- Vojno-istorijski glasnik 1-2/1994; Tema broja: Zločini, genocid, holokaust u modernoj istoriji
- Vojno-istorijski glasnik 1/1995; Tema broja: Drugi svetski rat i Jugoslavija
- Žarić B. Tomo, Metohijske vatre, Peć-Beograd, 1996
- Živković Nikola, Ratna šteta koju je Nemačka učinila Jugoslaviji, Beograd 1975

- Ratna šteta koju je Bugarska učinila Jugoslaviji 1941-1944, Beograd 1985
- Ratna šteta koju je Italija učinila Jugoslaviji u Drugom svetskom ratu, Beograd 1991
- Žerjavić, Vladimir, Gubici stanovništva Jugoslavije u drugom svjetskom ratu, Zagreb 1989.
- Žutić Nikola, Vatikan i Albanci, u prvoj polovini XX veka (do 1941), Beograd 2000
- Zadužbine Kosova, spomenici i znamenja srpskog naroda, Beograd-Prizren 1987

Izabrani odlukom Odeljenja za istoriju u Komisiju za ocenu Predloga teme doktorske disertacije „Ratni zločini na Kosovu i Metohiji 1941-1945. godine“, koju predlaže kandidat Nenad Antonijević, viši kustos Muzeja žrtava genocida u Beogradu, slobodni smo da podnesemo sledeći

I Z V E Š T A J

Kolega Nenad Antonijević pripada grupi studenata koji su, na osnovu prava koja im je omogućio zakon, prešli sa postdiplomskih na doktorske studije istorije na Katedri za istoriju Jugoslavije.

O temi koju predlaže kolega Nenad Antonijević i do sada je pisano ali su izostala istraživanja šireg obima koja bi celovito obradila zločine na Kosovu i Metohiji u godinama Drugog svetskog rata. Otuda članovi Komisije smatraju da predlog kolege Antonijevića treba podržati. Dosezanje do znanja o zločinima na Kosovu i Metohiji način je da budu obesmišljeni brojni mitovi, stereotipi, zvanični stavovi, nepouzdati brojevi, tumačenja koja ne participiraju sa rezultatima do kojih dolaze naučnici.

Članovi Komisije smatraju da je naučni pristup koji zastupa kolega Nenad Antonijević naučan i zasnovan na iskustvima koja nudi savremena teorijska literatura a potvrđuje praksa specijalizovanih institucija u svetu koje se bave problematikom zločina u Drugom svetskom ratu.

Struktura buduće doktorske disertacije kolege Antonijevića je logična. Materija će biti izložena putem više tematsko-hronoloških celina koje iscrpljuju sadržaj ponuđene teme. Izvorna osnova istraživanja je utemeljena na bogatoj građi više arhiva. U meri u kojoj okolnosti budu dozvoljavali kandidat će istraživati i u arhivima Kosova i Metohije. Uporedo sa tim koristiće objavljenu građu bugarske, italijanske i nemačke provincijalne. Deo saznanja ponudiće onovremena štampa kao i pravna, sociološka i istoriografska literatura.

U razgovoru sa kandidatom članovi komisije su pohvalili ozbiljnost sa kojom je pristupio istraživanjima. Skrenuta mu je pažnja na najnoviju teorijsku literaturu koja govori o izučavanju zločina ali i na opasnost koju donosi izjednačavanje svih ratnih žrtava bez vođenja računa o okolnostima u kojima su se zločini odigrali i pokreta kojima su žrtve pripadale. Kandidatu je savetovano da dužnu pažnju posveti tipologiji zločina.

Članovi Komisije smatraju da podjednaku pažnju kandidat treba da posveti svim zločinima koje je moguće identifikovati uz nužna istoriografska objašnjenja okolnosti u kojima su se odigrali. Pri tom uz albanske treba istražiti i zločine koje su činile druge zainteresovane strane uključene u vojne operacije na Kosovu i Metohiji. Članovi Komisije smatraju da pored zločina nad Srbima i Albancima posebno treba istražiti i one učinjene nad Romima, Gorancima i drugim nacionalnostima.

Članovi Komisije su preporučili kandidatu da sa pažnjom izvrši kulturološko-sociološku analizu regionalnih razlika unutar srpskog nacionalnog korpusa na Kosovu i Metohiji i obrati pažnju na razlike između starosedelačkog i kolonističkog elementa.

Deo razgovora ticao se istorijskih izvora koji će biti korišćeni prilikom izrade doktorske disertacije. Članovi Komisije su ubeđeni da kolega Antonijević vlada izvorima i literaturom. Njihove sugestije predstavljale su pokušaj da se kandidatu skrene pažnja na pojedine nedovoljno korišćene arhivske izvore i najnoviju literaturu. Kandidatu je savetovano da posebno vodi računa o jeziku izvora i pouzdanosti brojčanih podataka koje oni saopštavaju.

Vrednujući značaj teme, njenu složenost i zahtevnost članovi Komisije predlažu Nastavnom i naučnom veću Filozofskog fakulteta u Beogradu da prihvati pozitivno mišljenje o temi doktorske disertacije „Ratni zločini na Kosovu i Metohiji 1941-1945. godine“ i kolegi Nenadu Antonijeviću, višem kustosu Muzeja žrtava genocida u Beogradu, odobri rad na njenoj izradi.

U Beogradu
16.02.2010.

Komisija

Dr Milan Ristović, redovni profesor,
Filozofski fakultet u Beogradu

Dr Đorđe Borožan, redovni profesor,
Dopisni član CANU

Dr Milan Terzić, naučni saradnik
Institut za strategijska istraživanja

Dr Mira Radojević, docent,
Filozofski fakultet u Beogradu